

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*
THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND 2017
AND THE CRIMINAL JUSTICE REFORM

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว)

Phrakhruwinaiathon Suriya Suriyo (Khongkhawai)

วิชเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล

Wichet Sinprasitkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratchasima Campus, Thailand

E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

ปัญหาของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยส่งผลต่อวิกฤตศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก เมื่อการบังคับใช้กฎหมายที่มีข้อบกพร่องหลายประการ ตั้งแต่การสืบสวนสอบสวนและการใช้มาตรการต่าง ๆ ก่อนนำสู่การพิจารณาคดีของศาล ส่งผลทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยมีปัญหาต่อเนื่องยาวนานส่งผลต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนและต่างประเทศ กล่าวคือมีอุปสรรคและข้อบกพร่องหลายประการ โดยเฉพาะในขั้นตอนของการตั้งข้อหา การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญา โดยเฉพาะปัญหาแยกส่วนกันของงานสอบสวนกับงานฟ้องร้องคดี ข้อบกพร่องดังกล่าวเป็นผลให้การตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีหมวดว่าด้วยการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม และมุ่งเน้นชั้นสอบสวนฟ้องร้อง อันเป็นบทบาทหน้าที่ของตำรวจและพนักงานอัยการ ในการตรวจสอบค้นหาความจริงซึ่งเป็นหัวใจของกระบวนการยุติธรรมและกระทบต่อประชาชนในสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักนิติธรรม ซึ่งการทำงานร่วมกันสองฝ่ายทำให้การตรวจสอบค้นหาความจริงของความยุติธรรมขั้นต้นมีการได้รับการตรวจสอบร่วมกันอย่างเป็นธรรมในงานส่วนนี้ โดยจากการศึกษาพบว่า ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายและคอมมอนลอว์ ในการสอบสวนฟ้องร้องต้องทำงานร่วมกันระหว่างตำรวจและอัยการโดยไม่แยกส่วนและมีการบริหารจัดการที่ป้องกันการแทรกแซงจากภายนอก การทุจริตในการสอบสวน ตลอดจนกฎหมายการบริหารงานบุคคลของตำรวจ

* Received 3 May 2021; Revised 25 May 2021; Accepted 30 May 2021

และอัยการที่เหมาะสม จึงเสนอแนะให้มีการปฏิรูปการสอบสวนโดยให้การสอบสวนฟ้องร้องร่วมกัน โดยการปรับให้อัยการมาทำหน้าที่รับผิดชอบการสอบสวนกับตำรวจด้วยตั้งแต่เริ่มแรก และปรับการบริหารงานบุคคลของตำรวจสายสอบสวน ให้มีความเป็นอิสระในการทำงาน ตามแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

คำสำคัญ: รัฐธรรมนูญ, การปฏิรูป, กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

Abstract

The problems of the justice system in Thailand greatly affect the faith crisis in the justice system. When law enforcement has many drawbacks Since the investigation and the use of various measures Before bringing it to the court hearing As a result, the Thai criminal justice system has long - standing problems, affecting the trust of people and abroad. That is to say, there are many obstacles and shortcomings. Especially in the charging process. Criminal prosecution investigation Especially the separate problem of the investigation with the litigation work such flaws, as a result, The enactment of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017), is the first constitution with a section on judicial reform. And focus on the class of prosecution Which is the duty of the police and the prosecutor in the investigation of truth which is at the heart of the justice process. And affect people in their rights, liberties, human rights, human dignity, and the rule of law Working together in both parties, the Truth of First Justice investigation is fairly jointly investigated in this area. Countries using the Code and Common Law system in the prosecution investigation, collaboration must be done independently of the police and the prosecutor. And there is a management that prevents external interference. Corruption in the investigation Throughout the law, personnel administration of the police, and appropriate prosecutors. Therefore, investigation reform was suggested by allowing joint prosecution investigations. By adjusting the prosecutor's responsibility to investigate the police from the outset. And adjust the personnel management of the police investigation line to be independent in work according to the guidelines of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560

Keywords: Constitution, Reform, Criminal Justice

บทนำ

จากสถานการณ์ของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยในขั้นต้นสร้างวิกฤตศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมากในการบังคับใช้กฎหมายที่มีข้อบกพร่องหลายประการ ยกตัวอย่างเช่นในเรื่อง การสืบสวนสอบสวน และการใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การจับ การล่อซื้อ การเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐ เกิดสภาพผู้ต้องขังล้นเรือนจำ (Overcrowding) เป็นต้น (ธานี วรภัทร์, 2560)

ผลจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวนจนกระทั่งฟ้องร้องคดีของประเทศไทยมิได้ทำงานร่วมกัน กล่าวคือ ในทางปฏิบัติเราแยกองค์การและการจัดการออกต่างหากจากกัน ในคดีอาญาทั่วไปให้เจ้าพนักงานตำรวจทำหน้าที่รับคำร้องทุกข์ จัดตั้งข้อหา กำหนดฐานความผิด สอบสวน และทำสำนวนการสอบสวน เป็นหลัก เมื่อแล้วเสร็จก็ส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ และพนักงานอัยการก็จะมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี ในชั้นแรกจึงเป็นการทำงานเพียงหน่วยเดียวไม่มีการร่วมกันช่วยกลั่นกรองข้อหา ฐานความผิดและสอบสวนร่วมกันของเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการ เช่นเดียวกับตัวอย่างที่กระทำกันในหลาย ๆ ประเทศ ที่มีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ยกตัวอย่างเช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นต้น จึงเกิดปัญหาความผิดพลาดบกพร่องตามมาหลายประการตัวอย่างเช่น คดีเซอร์รีแอน คดีคุณพัทธุ์อิทธิ คดีเกาะเต่า คดีครูจอมทรัพย์ คดีบอส ต่อเนื่องกันมาและเพิ่มมากขึ้น การดำเนินคดีเกิดความผิดพลาดและความเสียหายเกิดขึ้นอย่างมากมาย (Miscarriage of Justice) เพราะพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมิได้ทำสำนวนการสอบสวนร่วมกันตั้งแต่ต้น เหมือนอย่างเช่นกับการทำงานร่วมกันในต่างประเทศ (คณิต ณ นคร, 2552) แม้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคสอง (ก) ให้อำนาจพนักงานอัยการที่จะสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้พนักงานอัยการซักถามเพื่อส่งคดีต่อไป แต่ก็ถือไม่ได้ว่าพนักงานอัยการเข้าไปร่วมทำการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนด้วยตั้งแต่เริ่มต้นของการดำเนินคดี เพราะบทบัญญัติดังกล่าวเพียงกำหนดให้อำนาจพนักงานอัยการในการกลั่นกรองสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนหลังจากพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้วเท่านั้น ดังนั้น การดำเนินการสอบสวนเพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่สำคัญในคดี มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องได้ประสิทธิภาพ และถือเป็นเรื่องสำคัญในการอำนวยความยุติธรรมให้กับทั้งฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้ต้องหาที่พนักงานอัยการจะต้องเข้ามาถ่วงดุลอำนาจในการทำสำนวนการสอบสวน ค้นหาพยานหลักฐานร่วมกันพนักงานสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดี

สืบเนื่องจากข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นผลให้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มีเนื้อหามาตราที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ มาตรา 258 ข้อ ง. ดังนี้

มาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลดังต่อไปนี้

ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม

1. ให้มีการกำหนดระยะเวลาสำหรับการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยเร็ว และมีกลไกช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ทุกคนชั้น รวมถึงลดทั้งการสร้างกลไกสำหรับการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคมไทย

2. ปรับปรุงขั้นตอนและระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้เกิดความเสียหายและขาดอายุความ สร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการทำงานสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากข้อเท็จจริงจากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระปราศจากการแทรกแซงเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ดำเนินการเสริมสร้าง ปรับปรุงและพัฒนาวัฒนธรรมขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้มุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว

4. ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ อำนาจ และภารกิจของข้าราชการตำรวจให้เหมาะสม ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่าข้าราชการตำรวจจะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้งและโยกย้าย และการพิจารณาบำเหน็จความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกัน เพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ตกอยู่ใต้อาณัติของบุคคลใด มีประสิทธิภาพและภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

ตามบทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญ จึงเป็นทิศทางที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องกระทำ ซึ่งสรุปการดำเนินการและหลักการได้ว่า

1. เป้าหมายของการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ รวมทั้งในด้านกระบวนการยุติธรรม ก็เพื่อให้ประเทศชาติเกิดความสงบเรียบร้อย เกิดความสามัคคี ประองตองเกิดการพัฒนายั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจไปพร้อมกัน ทำให้สังคมมีความสุข เป็นธรรม

และสร้างโอกาสที่มีทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

2. เป้าหมายของการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม
ตามมาตรา 258 ง. สามารถแยกอธิบายเพื่อให้เห็นความชัดเจนได้ดังต่อไปนี้

2.1 ต้องกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการในทุกขั้นตอน
ของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
ได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นในด้านการบรรเทาความเสียหาย ความรวดเร็วในการนำตัว
ผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อลดความหวาดกลัวที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนในสังคม

2.2 ช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ให้ประชาชนผู้ต้องการใช้กระบวนการ
ยุติธรรมเป็นที่พึง แต่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง

2.3 การสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด
มุ่งเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคมไทย

2.4 ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและ
ถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม รวมทั้งกำหนดระยะเวลา
ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีเสียหายและ
ขาดอายุความ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน
และพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาว่าจะได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริง

2.5 กำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์
และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากขึ้นหน่วยงานที่มีอิสระ เพื่อให้ประชาชน
ได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นทางเลือกเพื่อสร้างความยุติธรรม
เนื่องจากในปัจจุบันการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นสำคัญในคดีมีความจำเป็นต้องใช้
พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น

2.6 เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ในขั้นก่อนเริ่มฟ้องคดีจนกว่าคดีจะเสร็จเด็ดขาด เพื่อให้องค์กรต่าง ๆ
เหล่านั้นดำเนินการมุ่งเป้าเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็วเป็นหลัก

2.7 ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนา
แก้ไขและปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับ หน้าที่ อำนาจ และภารกิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ให้เหมาะสม

2.8 แก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล
ของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่า ข้าราชการตำรวจจะได้รับ
ค่าตอบแทนที่เหมาะสม ได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้ง โยกย้าย และการพิจารณาบำเหน็จ
ความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงความ
อาวุโสและความรู้ความสามารถไปพร้อมกัน เพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

อย่างมีประสิทธิภาพและภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ทั้งนี้หลักเกณฑ์ที่จำเป็นอีกประการหนึ่งที่จะขาดเสียไม่ได้ในการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนนั้นคือ พนักงานสอบสวนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของบุคคลใด เนื่องจากความอิสระในการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนส่งผลให้คดีปราศจากการแทรกแซงของผู้มีอำนาจ

สำหรับวิธีการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปรากฏในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายตามมาตรา 258 ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (4) ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม เป็นที่ประจักษ์และไม่เคยเป็นข้าราชการตำรวจมาก่อน เป็นประธาน ผู้เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการตำรวจซึ่งอย่างน้อยต้องมีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติรวมอยู่ด้วยมีจำนวนตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เป็นกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม เป็นที่ประจักษ์และไม่เคยเป็นข้าราชการตำรวจมาก่อน มีจำนวนเท่ากับกรรมการตาม (2) เป็นกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม และอัยการสูงสุด เป็นกรรมการ

ให้คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

ต่อมาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม (ตำรวจ) เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2560 ตามความในมาตรา 260 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามมติของคณะรัฐมนตรี เป็นคณะทำงานชุดแรกและซึ่งมีคุณสมบัติครบตามรัฐธรรมนูญ และได้ทำงานแล้วเสร็จภายใน 1 ปี เสนอต่อคณะรัฐมนตรี หลังจากนั้นได้มีคณะกรรมการขึ้นมาอีก 1 ชุด ได้ยกร่างกฎหมายออกมา 2 ร่างคือ

1. ร่างพระราชบัญญัติสอบสวนแห่งชาติ พ.ศ.

2. ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.

3. ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ได้ถูกนำไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อพิจารณา และมีการปรับปรุงแก้ไขมาตรา 131 - 139 ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนให้พนักงานอัยการให้มีส่วนร่วมการสอบสวนแบบตรวจสอบสวนถ่วงดุลหรือสอบสวนไปพร้อมกับพนักงานสอบสวน เนื่องจากปัจจุบัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

อีกทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามลักษณะ 2 การสอบสวน ควรมีการบัญญัติแก้ไขมาตรา 131 - 139 ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนให้พนักงานอัยการให้มีส่วนร่วมการสอบสวนแบบตรวจสอบสวนถ่วงดุลหรือสอบสวนไปพร้อมกับพนักงานสอบสวน เนื่องจากปัจจุบัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามลักษณะ 2 การสอบสวน ยังคงแยกหน้าที่กันอย่างชัดเจน เช่น มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ซึ่งควรบัญญัติให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการสอบสวนตั้งแต่ต้นด้วย เป็นต้น

กระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ

ตัวอย่างกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นระบบประมวลกฎหมายเดียวกับประเทศไทย แต่มีหลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน กล่าวคือ อัยการจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนทั้งหมด และมีกระบวนการทำงานที่มีหลักและประสิทธิภาพ ซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีหลักการดำเนินคดีอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Vogler, R. & Huber, B., 2008) (Public Prosecution) กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปตาม “หลักตรวจสอบค้นหาความจริง” (Examination Principle) และดำเนินคดีในระบบกล่าวหา (Accusatorial System) รัฐจะจัดให้พนักงานอัยการเป็นตัวแทนของรัฐทำหน้าที่เป็นโจทก์ในรูปแบบ แต่มีได้เป็นโจทก์ในเนื้อหาคดี ทำหน้าที่ดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อัยการเป็นผู้ทำหน้าที่ “บริหารคดี” ในฐานะที่รับผิดชอบทั้งในชั้นสอบสวนฟ้องร้องและชั้นพิจารณาพิพากษา ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Roxin, C., 2014) ซึ่งหลักการสำคัญในการการดำเนินคดีในระบบกล่าวหานี้ เป็นระบบที่แยกหน้าที่แยกอำนาจ “สอบสวนฟ้องร้อง” และอำนาจหน้าที่ “พิจารณาพิพากษา” ออกจากกัน ให้องค์กรที่ต่างหากจากกันคนละองค์กรเป็นผู้ทำหน้าที่ และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาขึ้นเป็น “ประธานในคดี” ในการดำเนินการทุกขั้นตอนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเคารพและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในการพิจารณาความอาญา ส่งผลให้ระบบกล่าวหาเป็นระบบการพิจารณาคดีสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานสากลในการพิจารณาคดี อย่างเป็นธรรม (International Covenant for Civil Political Right. (ICCPR.)) จึงเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย

จะเห็นได้ว่าบทบาทการบริหารกระบวนการยุติธรรมจะอยู่กับ “พนักงานอัยการ” ในการคัดกรองคดีตั้งแต่เริ่มแรกที่มีการสอบสวนคดี ตามหลัก “อำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน” อย่างแท้จริง โดยระบบ “วัตถุของคดี” เป็นการให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงของการกระทำความผิดและข้อเท็จจริงของบุคคลผู้กระทำความผิด จะถูกส่งผ่านจากชั้นสอบสวนฟ้องร้องไปยังชั้นพิจารณาพิพากษาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อให้ศาลสามารถทำคำพิพากษาได้อย่างเป็นภาวะวิสัย

โดยกฎหมายในระดับสหพันธรัฐและระดับมลรัฐ ได้กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติ ในกระบวนการทางกฎหมายซึ่งแบ่งเป็น “มาตรการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายโดยเลียงการ พิจารณาที่เป็นรูปแบบ” กับ “มาตรการในการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในการพิจารณาคดี ในศาล” ซึ่งดำเนินการคู่ขนานกันไป กรณีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในอำนาจหน้าที่ ของพนักงานอัยการ ซึ่งใน “มาตรการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายโดยเลียงการพิจารณา ที่เป็นรูปแบบ” นั้นจะใช้วิธีการไกล่เกลี่ยและการให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นวิธีเบี่ยงคดี โดยที่ไม่มีการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด ในคดีความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่มีประเด็น เรื่องประโยชน์สาธารณะ หากคู่กรณีตกลงกันได้และมีการชดใช้ค่าเสียหายแล้ว ซึ่งเป็น บทบัญญัติที่ถูกนำมาใช้มากในการเบี่ยงเบนคดีในชั้นพนักงานอัยการ (Volker Krey, 2009)

จาก “ข้อมูลสถิติในการดำเนินคดีอาญา” ซึ่งถูกจัดเก็บและรวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ นั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงระบบการทำงาน ระบบการจัดเก็บและการบริหารข้อมูล การนำข้อมูล มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงแนวทางในการป้องปรามอาชญากรรมที่ เกิดขึ้นเพื่อคุ้มครองชีวิตและเสรีภาพมากกว่าการปราบปราม ในสหภาพยุโรป โดยเฉพาะ อย่างยิ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany/Bundes Republik Deutschland) ให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลเชิงสถิติเป็นอย่างมาก เพราะข้อมูลดังกล่าว เป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม สภาพความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คุณธรรมและ ศีลธรรมของประชาชน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ประสิทธิภาพ ของกฎหมายบ้านเมือง การอำนวยความสะดวกของระบบตุลาการ แนวโน้มการเกิด อาชญากรรมและแนวทางการป้องกัน ตลอดจนการลดจำนวนคดีอาญาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ การบูรณาการข้อมูลสถิติในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะช่วยคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชนชาวเยอรมันในการดำเนินชีวิตและปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามบทบัญญัติ พื้นฐานแห่งรัฐธรรมนูญ Art. 1 (1) GG ซึ่งจากข้อมูลสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในคดีอาญาที่ เกิดขึ้นทั้งหมดในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พนักงานอัยการจะสั่งฟ้อง โดยค่าเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 10 - 15 คดีที่มีการชะลอการฟ้องเพราะเงื่อนไขแห่งคดี โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 5 - 7 คดีที่สั่งชะลอการฟ้องแบบไม่มีเงื่อนไข ค่าเฉลี่ยประมาณร้อยละ 20 - 25 คดีที่เข้าเงื่อนไข ระบุคดีอื่น ๆ ค่าเฉลี่ยประมาณร้อยละ 23 - 25 เช่น อาจใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ส่งตัวเข้าบำบัดรักษาในสถานพยาบาล สถานพักพิง สถานกักขังพิเศษ เป็นต้น (Jorg - Martin Jehle, 2009)

โดยหลักแล้วคดีอาญาเกือบทุกคดีรัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีเองทั้งสิ้น เว้นแต่ คดีเล็กน้อยซึ่งเกิดขึ้นไม่มากที่ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ (Volker Epping, 2015) โดยการร้องทุกข์ ของผู้เสียหายนั้นอาจกระทำด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรต่อองค์กรอัยการ พนักงาน เจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานตำรวจ และศาลแขวง (§ 158) ซึ่งกฎหมายก็ได้กำหนดให้องค์กรอัยการ ทำการสอบสวน (§ 160) โดยสอบสวนเองหรืออาจมอบให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าพนักงาน

ตำรวจเป็นผู้สอบสวนแทน (§ 161) ซึ่งในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจทำการสอบสวนนั้น ในขั้นตอนการสอบสวน (§ 163 (1)) บัญญัติให้ “หน่วยงานของรัฐและเจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่สอบสวนการกระทำความผิดอาญาและใช้มาตรการต่าง ๆ และให้ส่งสำนวนการสอบสวนของตนไปยังองค์กรอัยการโดยไม่ชักช้า ในกรณีการสอบสวนนั้นมีความจำเป็นต้องกระทำโดยเร่งด่วน หน่วยงานของรัฐและเจ้าพนักงานตำรวจอาจส่งสำนวนการสอบสวนไปยังศาลแขวงได้โดยตรงให้ทำการสอบสวนได้”

อนึ่ง กรณีถ้าเป็นคดีที่ไม่มีข้อยุ่งยากหรือที่มีโทษปรับสถานเดียว พนักงานอัยการอาจจะใช้วิธีการทางอาญาแบบเร่งรัด ไม่เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามปกติ (Schoffengericht or Accelerate Proceedings) ซึ่งวิธีการนี้สามารถทำให้คดีอาญาที่เกิดขึ้นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียุติลงได้เป็นจำนวนมาก กล่าวคือ กฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการสามารถจะทำการร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งทางอาญาต่าง ๆ ได้โดยปราศจากกระบวนการพิจารณาคดีของศาลตามขั้นตอนปกติได้ และผู้กระทำความผิดต้องปฏิบัติตามคำสั่งทางอาญาดังกล่าว ภายในกำหนดเวลา 2 สัปดาห์นับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดได้รับคำสั่ง ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวจะมีผลเท่ากับเป็นคำพิพากษาอันจะนำไปสู่การบังคับคดีอาญาต่อไปได้ทันที (§§407 - 412.Criminal Procedure Code. (StrafprozessBordnung, StPO))

อัยการสามารถใช้วิธีการสอบถามด้วยปากเปล่าสำหรับความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกไม่ถึง 1 ปี กระบวนการนี้ไม่สามารถใช้ได้กับความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป และกรณีผู้กระทำผิดเป็นผู้เยาว์ เว้นแต่เพื่อเป็นการปรับพฤติกรรมของผู้เยาว์ในสถานพินิจหรือเพื่อเป็นการป้องกันความปลอดภัยของสังคม โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิด ได้แก่ โทษปรับหรือการกักขังในสถานกักกันของรัฐ (Custodial) แทนโทษจำคุกที่จะได้รับ (Jorg - Martin Jehle, 2009)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการจะเริ่มจากตำรวจทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนและจับกุม เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงอันเป็นความจริงแท้เบื้องต้นแล้ว ก็จะส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ ซึ่งต่อมาพนักงานอัยการจะดำเนินการค้นหาความจริงเพิ่มเติมเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงแห่งคดี ในคดีที่ร้ายแรง คดีสำคัญ อัยการจะลงไปสอบสวนตั้งแต่เริ่มแรก และเพื่อเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอต่อการนำเสนอฟ้องคดีต่อศาล (§ 163 [Duties of the Police] Criminal Procedure Code. (StrafprozessBordnung, StPO)) เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่าพยานหลักฐานพอสสมควรแก่การดำเนินคดีแล้ว ก็จะมีคำสั่งฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจต่อไป (§158 Criminal Procedure Code. (StrafprozessBordnung, StPO)) แต่หากพนักงานอัยการเห็นว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอหรือการกระทำไม่เป็นความผิดทางอาญา ก็จะมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีได้ พนักงานอัยการจะยุติการดำเนินคดีอาญา ตามหลักที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน มาตรา 170 วรรค 2 (Criminal

Procedure Code. (StrafprozessBordnung, StPO) § 170 [Conclusion of the Investigation Proceedings]) การยุติคดีของพนักงานอัยการ อัยการมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางอาญาในรูปแบบอื่น ๆ ได้อีกด้วย อย่างเช่น การปรับ หรือริบทรัพย์สินให้เท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้น (Langbein, J. H., 1977)

2. ประเทศญี่ปุ่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่นใช้หลัก “การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” (Dando, S., 1965) แต่มีความผิดบางฐานที่ ห้ามพนักงานอัยการฟ้องคดีหากผู้เสียหายไม่แจ้งความร้องทุกข์ก่อน (Article 247. The Code of Criminal Procedure. Japan.) (Dando, S., 1965) ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1948 ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยการจับกุมสอบสวนควบคุมตัวการฟ้องพิจารณาและพิพากษาคดีตามกระบวนการของระบบประมวลกฎหมายและในรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น ค.ศ. 1946 ได้วางหลักประกันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไว้หลายประการ (Japanese Bill of Right.) โดยผู้มีอำนาจฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีอาญา คือพนักงานอัยการเท่านั้น ไม่มีระบบการฟ้องคดีโดยราษฎร ญี่ปุ่นถือ “หลักอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน” และอัยการยังสามารถที่จะใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางในการชะลอการฟ้องคดีอาญา ถึงแม้ว่าจะมีพยานหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเมื่อพิจารณาถึงเหตุแวดล้อม ได้แก่ อายุ เงื่อนไขการกระทำความผิด ความร้ายแรงของความผิดตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล (Individualization of Punishment) ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีอัยการอาจสั่งชะลอการฟ้องได้ ระบบการดำเนินคดีอาญาเป็นระบบ “กล่าวหา” (Accusatorial System)

ผู้เสียหายจึงไม่มีอำนาจฟ้องคดีได้เอง แต่มีความผิดที่ห้ามพนักงานอัยการฟ้องคดีบางฐานหากผู้เสียหายไม่แจ้งความร้องทุกข์ ซึ่งผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายในระยะเวลา 6 เดือน นับแต่วันที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด พนักงานอัยการจึงมีอำนาจฟ้องได้ (Article 235. The Code of Criminal Procedure. Japan.) อย่างไรก็ตามผู้เสียหายที่ได้แจ้งความร้องทุกข์แล้วสามารถถอนคำร้องทุกข์ได้ก่อนการฟ้องคดี ซึ่งการถอนคำร้องทุกข์เป็นผลทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องคดีได้อีก (Article 237. The Code of Criminal Procedure. Japan.)

ในชั้นสอบสวน คดีเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือผู้เสียหายไม่ประสงค์ให้ลงโทษและไม่มีเหตุว่าจะกระทำความผิดซ้ำอีกและการลงโทษเป็นสิ่งไม่จำเป็น เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจดำเนินการว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บนหรือให้ผู้ต้องหาชดเชยค่าเสียหายได้

อัยการมีอำนาจนำวิธีการชะลอการฟ้องมาใช้ ซึ่งเป็นการยับยั้งการฟ้องไว้โดยมีกำหนดระยะเวลา ภายใต้การคุมประพฤติ ซึ่งอัยการสามารถสั่งได้ทั้งคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ และคดีที่มีโทษร้ายแรงด้วย กรณีที่มาตรการต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ถ้าไม่ประสบความสำเร็จหรือไม่สามารถนำมาใช้ได้ คดีย่อมต้องถูกนำขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลต่อไป (UNAFEI, 2014) หลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ (Article 1. The Code of Criminal Procedure. Japan.)

การพิสูจน์ความจริงที่ถูกต้อง ปรับใช้กฎหมายอาญาด้วยความยุติธรรมและรวดเร็ว รักษาประโยชน์สาธารณะ เป็นหลักประกันพื้นฐานส่วนบุคคลตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยหลักการจะพยายามมิให้นำบุคคลใดเข้ามาอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นระยะเวลาอันยาวนานโดยไม่จำเป็น เพราะจะทำให้เกิดผลกระทบและความเสียหายแก่บุคคลนั้นและผู้ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นมาก จึงใช้มาตรการทางกฎหมายในการเลี่ยงโทษจำคุก (Diversion) หลายช่องทาง เพื่อคัดแยกให้ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดแต่ไม่มีความจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หรือลักษณะการกระทำผิดที่ไม่เหมาะสมกับการบังคับใช้โทษจำคุกกับบุคคลคนนั้น หลุดพ้นออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไป

พนักงานอัยการจะเป็นหลักในการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจก็มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาในขั้นต้นกล่าวคือตำรวจจะเป็นผู้จับกุมและสอบสวนผู้กระทำความผิดในเบื้องต้นเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานและเมื่อเสร็จสิ้นการสอบสวนเบื้องต้นแล้วก็ให้รับสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการสอบสวนขยายผลและปรับฐานความผิดและสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาต่อไป

เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการจะต้องทำการสอบสวนคดีอาญาปกติก่อนที่จะใช้วิธีการบังคับโดยการจับกุมผู้กระทำความผิดและการจับกุมผู้กระทำความผิดจะทำได้ต่อเมื่อเข้าพฤติการณ์พิเศษ (Japanese Bill of Rights, Section 197.) เจ้าหน้าที่ทั้งหลายจะพยายามไม่ใช้การจับกุมและควบคุมเช่นนั้นตราบใดที่การสอบสวนคดีอาญาสามารถทำได้โดยไม่ต้องจับและควบคุมตัวผู้กระทำความผิด

พนักงานอัยการมีคำสั่งในคดีทุกคดีที่รับมา และพิจารณาสั่งฟ้องคดีเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากพนักงานอัยการได้เข้าไปร่วมสอบสวนเป็นหลักทำให้มีการพิจารณาคดีที่ละเอียดโดยไม่ต้องผ่านความเห็นของพนักงานสอบสวน โดยสั่งไม่ฟ้องเป็นปริมาณคดีที่น้อยมาก จึงทำให้เห็นว่า การร่วมกันทำงานระหว่างพนักงานอัยการกับตำรวจทำสำนวนการสอบสวนได้ดี เพราะมีพยานและหลักฐานที่เพียงพอที่ทำให้อัยการเห็นว่าคดีมีมูล และสั่งฟ้องคดีในที่สุด อีกทั้งในการบริหารคดีอาญา กระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่นจะมีระบบที่บริหารจัดการกับข้อพิพาททางอาญาให้ยุติโดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทุกคดีข้อพิพาทประมาณร้อยละ 90

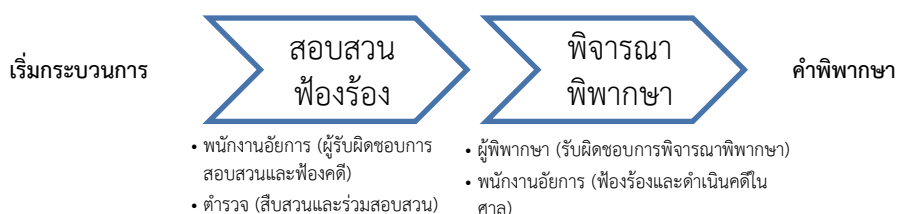
อาจจะกล่าวได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของญี่ปุ่น องค์กรต่าง ๆ มีการทำงานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ทุกองค์กรจะทราบสภาพหรือสภาวะของกระบวนการยุติธรรมอย่างดี เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นมีการทำเอกสารแสดงสถานการณ์ของทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรม (Criminal Record) ไม่ว่าจะเป็นองค์กรตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ แสดงสถิติและภาวะที่ปรากฏในความเป็นจริง เรียกว่า “White Paper” ทุกองค์กรมุ่งค้นหาความจริงแท้และใช้มาตรการหลักเลี่ยงการใช้โทษจำคุกกระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่น

จึงมีช่องทางให้ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Diversion) หลายทาง เป็นไปตามหลักการและแนวคิดในการลดปริมาณนำเข้าของเรือนจำหรือทัณฑสถาน อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 เป็นไปตามทิศทางของระบบกล่าวหา (Accusatorial System) กล่าวคือ แยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้อง กับการพิจารณาพิพากษาออกจากกัน เป็น 2 ส่วน โดยในชั้น สอบสวนฟ้องร้อง ต้องดำเนินการร่วมกันของพนักงานสอบสวนกับอัยการ มิใช่การแยกสอบสวนฟ้องร้องออกจากกัน อย่างที่ปรากฏในปัจจุบันของประเทศไทย การปฏิรูปตำรวจอัยการ ตามรัฐธรรมนูญจึงต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ทำงานร่วมกัน และอัยการต้องเป็นผู้บริหารคดีและรับผิดชอบคดีตั้งแต่ต้น พนักงานสอบสวนหรือตำรวจเป็นเพียงผู้ทำการสืบสวนและร่วมกับพนักงานอัยการในการสอบสวน ปรากฏตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาใหม่

สรุป

ตามที่กล่าวมาเป็นลำดับแล้วข้างต้น จะพบว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีของประเทศไทย ถึงแม้จะพิเศษแตกต่างจากประเทศอื่นที่ต้องเอาเรื่องนี้มาระบุในรัฐธรรมนูญของประเทศก็ตาม แต่ก็ทราบได้ว่าเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย เป้าหมายของการปฏิรูปไปในทิศทางที่ถูกต้อง ปรากฏตามมาตรา 258 ง. (2) (4) สำหรับประเด็นที่จะปฏิรูปที่ชัดเจนคือ การปฏิรูปการสอบสวนที่เป็นทำงานของเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการที่ไม่ถูกต้องเป็นไปตามระบบกล่าวหา (Accusatorial System) โดยรัฐจะต้องจัดให้มีพนักงานอัยการเป็นตัวแทนของรัฐทำหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องคดีร่วมกับพนักงานสอบสวน และเป็นโจทก์ในรูปแบบ แต่มิได้เป็นโจทก์ในเนื้อหาคดี ทำหน้าที่ดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พนักงานอัยการเป็นผู้ทำหน้าที่ “บริหารคดี” ในฐานะที่รับผิดชอบทั้งในชั้นสอบสวนฟ้องร้องและชั้นพิจารณาพิพากษา ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย เริ่มต้นกระบวนการมิได้เป็นเช่นนี้ จึงเกิดความบกพร่องของกระบวนการที่จะเกิดขึ้นในภายหลังตาม “หลักตรวจสอบค้นหาความจริง” (Examination Principle) ในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง

ในประเทศไทย ซึ่งในความเป็นจริงพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีต่าง ๆ แล้วทำสำนวนคดีไปพร้อมความเห็นให้กับพนักงานอัยการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องเกี่ยวกับคดีนั้น ๆ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเห็นได้ชัดว่าประเทศไทยแตกต่างจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น ที่กำหนดให้ระบบการสอบสวนคดีอาญามีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม คดีก็จะใช้เวลาไม่มากและคดีจะไม่ขาดอายุความ ทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา ดังนั้น หากประเทศไทยเปลี่ยนให้การสอบสวนและการฟ้องร้องคดีเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ จะทำให้สามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชนได้ดีขึ้น เนื่องจากพนักงานอัยการทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นทนายความเอกชนที่ต้องเข้าไปค้นหาความจริงตั้งแต่ต้น ทำให้รับทราบข้อเท็จจริงได้มากขึ้น ทำให้สั่งฟ้องคดีได้ถูกต้องมากขึ้น แต่อาจจะต้องมีการกำหนดข้อยกเว้นในความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น คดีความผิดลหุโทษ หรือคดีอาญาบางประเภทที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ ที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนสามารถสอบสวนเป็นหลักได้เลยเนื่องจากเป็นคดีที่ไม่มีความยุ่งยาก และเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างรวดเร็ว หากคดีใดจำเป็นต้องใช้นิติวิทยาศาสตร์ และการให้บริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์สามารถใช้หน่วยงานได้มากหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระจากกัน ซึ่งหากพิจารณาถึงหลักการบริหารที่สำคัญคือการเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้มุ่งอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว แทนการบริหารในลักษณะการใช้อำนาจ และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นผลสำเร็จได้คือการบริหารงานบุคคลเชิงนโยบายของข้าราชการตำรวจต้องมีประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่าข้าราชการตำรวจจะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้ง และโยกย้าย และการพิจารณาบำเหน็จความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงอาวุโสและความสามารถความรู้ประกอบกัน เพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ตกอยู่ใต้อาณัติของบุคคลใด มีประสิทธิภาพและภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ณ นคร. (2552). วิอาญาวิพากษ์. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ธานี วรภัทร์. (2560). การล่อซื้อ. วารสารกำลังใจ, 5(3), 34-39.
- Dando, S. (1965). Japanese Criminal Procedure. New York: South Hackensack.
- Jorg - Martin Jehle. (2009). Criminal Justice in Germany. (5th ed.). Berlin: Federal Ministry of Justice.

- Langbein, J. H. (1977). *Comparative Criminal Procedure: Germany*. American Casebuch Series: West Publishing Co.
- Roxin, C. (2014). *Strafverfahrensrecht*. München: C.H.BECK.
- UNAFEI. (2014). *Criminal Justice in Japan*. Tokyo: Japan.
- Vogler, R. & Huber, B. (2008). *Criminal Procedure in Europe*. Berlin: Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht.
- Volker Epping. (2015). *Grundrechte*. Hamburg: Springer.
- Volker Krey. (2009). *German Criminal Procedure Law*. Stuttgart: Kohlhammer.